

Kapitali 6. NAPPAATIT TUNILUUTTARTUT

Meeqqat nappaataat

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2009-mi meeqqat nappaataat pillugit nalunaarutigineqartunik pissarsiaqanngilaq.

Akiuussusiinerit amerlassusiat kapitali 5-imi takussuserneqarput.

Meningococciit peqqutigalugit meningitis/sepsis

Inummit 18-inik ukiulimmit 2009-mi nappaateqalersoq ataaseq nalunaarutigineqarpoq.

Haemophilus influenzae type B (HIB) peqqutigalugu meningitis/sepsis

2009-mi nappaatilinnik nalunaarutiginnittoqanngilaq.

Pneumococciit peqqutigalugu meningitis/sepsis

2009-mi nappaatillit aqqaneq-marluk nalunaarutigineqarput, tamatumani nappaateqalernerq pneumococciit peqquteqarluni, taakkua agguataarneqarnerat takussutissiaq 16-imi takussuserneqarput.

Nalunaarutigineqartunik amerlanerusunik pneumococciit amerlanerusunik nappaateqartoqarnissaa ilimanaateqarpoq, nalunaarutigineqartummi pinartuinnaammata, sepsisitut meningitisitulluunniit paasineqartut, pitsaannerusumik qularnaannerusumillu nappaammik suussusersiinnaaneq pillugu napparsimmavinnut unitsinneqarsimasunik. Nappaatilinni taakkunani toqusarnerit amerlasuujugunarput, tamatigut 25-30 %-it. 2009-mi toqusut amerlangillat nappaatilinni aqqaneq-marluusuni taamaallaat ataaseq toqummat. Ukioqasutsit agguaqatigiissinneqarnerat 45-voq, meerarlu ataaseq pingasunik ukioqarluni.

MRSA

Meticillin Resistent Stafylokok Aureusimik (MRSA) 2009-mi nappaatillit sisamat nalunaarutigineqarput. Kræfteqarluni nappaateqalersoq ataaseq Danmarkimi suliaritinnermi nalaani tunillanneqarpoq. Taakkua pingasut ilaat inuugaluarpud peqqissut ajuaqalersimasut. Taakkua pingasut nunanit allaneersuuppud, taakkua marluk ilaat kilisaammi nunanit allaneersumi inuttaappud.

Nunani arlalinni MSRA-mik nappaateqalersartut amerliartorput, Kalaallit Nunaannilu nappaateqalersut nutaat paasinarsisippaat nunanit allaniit nappaatillit nappaateqaratillu tunillaasinnaasut nakkutigilluarneqarnissaat pisariaqartoq napparsimmavinni MRSA-mik nappaateqalersinnaasut pinngitsoortinniarneqarnissaat siunertaralugu. Bakteeriat nakorsaatinik sunnerneqarsinnaanngitsut inunnu nappaateqanngitsunut ulorianaateqanngillat, nappaatillili ajoquteqanngitsut napparsimasunut timikkullu nukillaangasunut bakteerianik ingerlatitseqqissinnaappud, tamatumani bakteeriat katsorsaruminaatumik pinartumik aseruunninnguussinnaallutik.

ESBL

Danmarkimi nunanilu allani ajornartorsiutaaleriartortoq alla nappaateqalissutaasartoq inalukkani tunillannartorujussuarnik bakteriaqalersitsisartoq tassaavoq, Extended Spectrum Beta-Lactamasenik (ESBL), sanaeqaatinik kaangartiterilluni katiterisinnaasusooq, antibiotikanik sunniisinnaajunnaarsitsisartoq. Taamaatumik bakteeriat nalinginnaasumik katsorsaarnertut nakorsaatinik sunniisinnaajunnaarsitsisarpoq.

Taamaattunik bakteriaqalersarneq Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut pinngitsoorani nalunaarutigineqartartussaangilaq, taamaattumik nappaateqalersut qanorpiq amerlatiginerat suliarineqarsinnaanngilaq, 2009-mili nappaateqalersut pingasut nalunaarutigineqarput amerlanerusimallutilli.

Tuberkulose

2009-mi tuberkuloseqartut 63-it nutaat nalunaarutigineqarput, ukiup siulianut sanilliullugu naapertuuttunik. Nunat tamalaat eqqarsaatigalugit suli tamanna qaffaseqaaq, napparsimasullu meeraanerat inuusuttuaraanerallu eqqarsaatigalugu taakkua amerlammata, tuberkulosemik akiuniarnermut nukissamik annertuunik atuisoqarnissaa suli pisariaqarluni. 2008-09-mi meeqqat atuartut screenerneqarnerisa paasinarsisippaat, nuna tamaat eqqarsaatigalugu meeqqat 10. klassemiittut 9 %-ii tunillatsissimasut, nunap immikkoortuisa akornanni annertuumik assigiinngiaartunik. Meeqqat amerlasuut tunillatsissimanerisa paasinarsisippaat, innuttaasuni tunillaassuunneq annertuujusoq, meeqqammi piffissap sivikitsup ingerlanerani tamatigut tunillatsissimasarmata.

Affarluinnaat, katillugit tunillanneqartut 28-t, puanniit qitserarnikkut bakteriaqartarput, "mikroskopipositiv"-imik taaneqartartumik, tamatumalu paasinarsisippaa tunillaassuuttarneq annertuujusoq. Tamatumalu aammaataaq kinguneraa kingusinaartumik nappaammik suussusersiisarneq, tamatigummi ersiutit tassaasarmata

quersortarneq, qitserartarneq, qasoqqaneq, unnuakkut kiaguttarneq sanigoriartornerlu, bakteriat qitserarnermi suli paasinarsinngikkaangata.

Nuna tamakkerlugu nunap immikkoortuisa amerlanersaanni tuberkuloseqartoqarpoq, 2009-mili Narsami Tasiilamilu amerlanerullutik, aammali Maniitsumi amerlasuujullutik. Tasiilami nappaateqalersut affaat nunaqarfimmit Kuummiuneersuupput, nunallu immikkoortuani nappaatillit quliugaangata arfineq-marluk tunillaasutiasuupput.

Nappaateqalersartut amerlaneri ilaatigut peqquataatinnegassapput illoqarfinni nunaqarfinnilumi tuberkulosemik tunillaasuuatarnissamut pissutsit periarfissiilluarsimanagerat. Suli utoqqasaaqarpoq siornatigut tuberkuloseqarsimasunik, nangeqqittartumik (recidiv). Amerlasuut inigisani pitsaanngitsuniippat amerlasuunik inoqu-teqartuni. Amerlasuut nerisarluupput, aalakoornartutorpallaartarlutik tupamillu najuussuisorpasullutik. Tamakkua ilanngullugit nunallu immikkoortuini peqqissaaveqarfinni sulisoqarniarnerup nikerarnera ilanngukkaanni, nappaatilinnik nassaarniarneq, katsorsaarniarneq kingornalu misissueqqittarnissat ajornakusoortilersarpai.

Tuberkulose kingunerluutaanngitsumik ajorunnaarsinneqarsinnaavoq, nappaat piffissaagallartillugu paasineqarpat katsorsarneqarpallu, katsorsarneqaranili annertuumik ajoqusiisinnaavoq toqussutaasinnaallunilu. Naak nappaateqalersartut akulikitsuugaluartut nappaatip nakkutigineqarsinnaanera nalilerneqarpoq, ukiunili arlalinni suli immikkut iliuuseqartarnissaq pisariaqartassaaq.

Inuit TB-mik tunillatsissimasut, nappaateqalersimanningsullu, pinaveersaartitsiniarluni katsorsarneqarnissamut neqeroofigineqarsinnaapput. 2002-miilli nakorsaatinik pinaveersaartitsilluni katsorsaasarnarit nalunaarutigineqartussaaitaapput, takussutissamilu 18-imi titartakkamilu 20-mi inuit pinaveersaarutaasumik katsorsarneqartut amerlassusiat takussuserneqarpoq.

Siuliiniittut tunngavigalugit Nuna tamakkerlugu 2007-imiit 2012-imut TB-mik akiuniarnissamut Ilioriusissaq 2007-imi Inatsisartunit akuersissutigineqarpoq. Ilioriusissat pingaarnerit tassaatinneqarput:

- Mantouximik misiligaasarneq taarsiullugu quantiferon atorlugu misissugassamik aaviisarnissaq ingerlanneqalerpoq. Tamanna inuit TB-mik tunillatsissimasut nassaarniarneqarnissaannut periaasiuvoq isumannaatsoq pisariitsorlu, taamaalillunilu TB-qarnerannik sukumiisumik misissuisoqartarnissaa.
- Kalaallit Nunaanni tamarmi meeqqat atuartut 1. aamma 10. klassemiittut qinnguarterneqartarnissaat.
- Narsami, Qaqortumi Nanortalimmilu TB-mut peqqissaasutut atorfinnik pilersitsisoqarpoq.
- Kujataani tamarmi innuttaasut puaannik qinnguartertinnissaq pillugu neqerooruteqartarnissaq.
- Innuttaasut TB pillugu paasisitsiniaavigineqarnissaat.
- Peqqinnissaqarfimmi TB-mik katsorsaasarnermi akisussaasut ilinniarteqqinneqarnissaannut ilinniutissanik suliaqarnissaq.

Ilioriusissaq www.nanoq.gl/-mi pissarsiarineqarsinnaavoq.

Tuberkulose pillugu ataatsimeeqatigiittartut tassaapput nakorsaaneq, TB pillugu peqqissaasooq, Peqqinnissaqarfimmi Aqutsisoqarfik aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik, taakkua tuberkulosip akiorniarneqarnissaanut ataqatigiissarinermik isumaginnittussaapput, ataatsimeeqatigiittartullu suli Kalaallit Nunaanni suliasaqarfiit imaattut iliuusaanissaat kaammattuutigaat:

- Illoqarfinni nunaqarfinnilu inuuniarnikkut atukkat tamarmiusut pitsanngorsarneqarnissaat.
- Inuup nammineq inuuniarnikkut atukkani peqqinnissanilu akisussaaffiginerannut paasisitsiniaanisamik ilinniusiornissamillu iliuusissat.
- Peqqinnissaqarfimmi sulisorisanik naammattunik atorfinitsitsinissaq, TB pillugu peqqissaasumik TB-lu pillugu ataatsimeeqatigiittartunik qanimut suleqateqarlutik TB pillugu samminnittartussanik.

Gonoré

2009-mi gonoréartut suli amerlasuut nassaassaapput 1.105-iullutik. 745-t nalunaarutigineqarput Assersuutigalugu 2008-mi 927-t 2007-imilu 745-t nalunaarutigineqarput. Tamanna innuttaasut 100.000-iugaangata 2.589-inut naapertuuppoq. Pingaartumik inuusukaat 25 inorlugu ukiullit gonoréartut, taamatummi ukiullit akornanni nappaateqalersartut 71 %-erimmatigik. Nappaateqalersut tamarmiusut gonokokimik bakteriaqalersimasuunngillat. Assersuutigalugu Danmarkimut sanilliullugu nappaateqalersartut amerlanerusarput. Sui-aassutsit akornanni agguaqatigiissitsinerit amerlaqatigiingajapput. Arnat inuusukaat nappaateqalersarnerupput, takuuk kinguliani takussutissiaq.

Erseqqissaatigineqassaaq, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup 2009-mut kisitsisiliussai Centrallaboratoriami paasissutissaneersuummata, siornatigutut sapaatip akunnikkuutaarsuuk nalunaarsuutaanngitsuneersut. 2008-miit 2009-mut amerleriaatit tamatumunnga peqquataasinnaapput. Tamatuma saniatigut Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup isummiussaraa, misissuisarfimmiit paasissutissat najoqqutarineqartut siornatigut paasissutissanit atorineqartuniit tatiginarnerummata.

Syphilis

2009-mi syphiliseqalersunik nalunaarutiginnittoqanngilaq.

Chlamydia

2009-mi chlamydiaqartutut nalunaarutigineqartut 2.864-iupput 2008-mi 2.504-llutik. Kalaallit Nunaanni 2009-mi chlamydiaqartut inuit 100.000-iugaangata 5.097-iupput imaluunniit Danmarkimi nappaateqalersartut qule-riaataasa missaat.

Chlamydia tassaavoq illissap paavatigut naartulersarnermut, naartusinnaajunnaarnermut meeqqiorsinnaajunnaarnermullu peqquataajunerpaajusartoq. Angutinut 1.042-uusunut (44 %) sanilliullugu arnat nappaateqalersartut 1.478-iupput (59 %). Nappaat tamatigut suussusersiuminaatsuuvoq. Arnani nappaateqalersartut amerlanerunerannut ersiutaasut pingaarnersaraat, arnat akulikinnerusumik naartunermut erninermullu atatilugu misissorneqartarnerat.

Erseqqissaatigineqassaaq, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup 2009-mut kisitsisiliussai Centrallaboratoriami paasissutissaneersuummata, siornatigutut sapaatip akunnikkuutaarsuuk nalunaarsuutaanngitsuneersut. 2008-miit 2009-mut amerleriaatit tamatumunnga peqquataasinnaapput. Tamatuma saniatigut Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup isummiussaraa, misissuisarfimmiit paasissutissat najoqqutarineqartut siornatigut paasissutissanit atorineqartuniit tatiginarnerummata.

HIV aamma AIDS

Ukiut 25-rluinnaat qaangiupput Kalaallit Nunaanni inuit siullit HIV-qalersimaneranniit. Nappaatip ilisimaneqalerneraniit ukiualuit qaangiummata tamanna pivoq. 2009-p tungaanut Kalaallit Nunaanni inuit 157-it HIV-mik tunillanneqarsimapput taakkualu pingajorarterutaat AIDS-eqalersimapput. HIV-mik tunillanneqarsimasutut ilisimaneqartut pingasorarterutaat sinnilaarlugit toqukkut qimagussimapput, taakkuali tamarmik AIDS-eqalersimanatik. Angutit (63 %) arnanit (37 %) amerlanerulaarput.

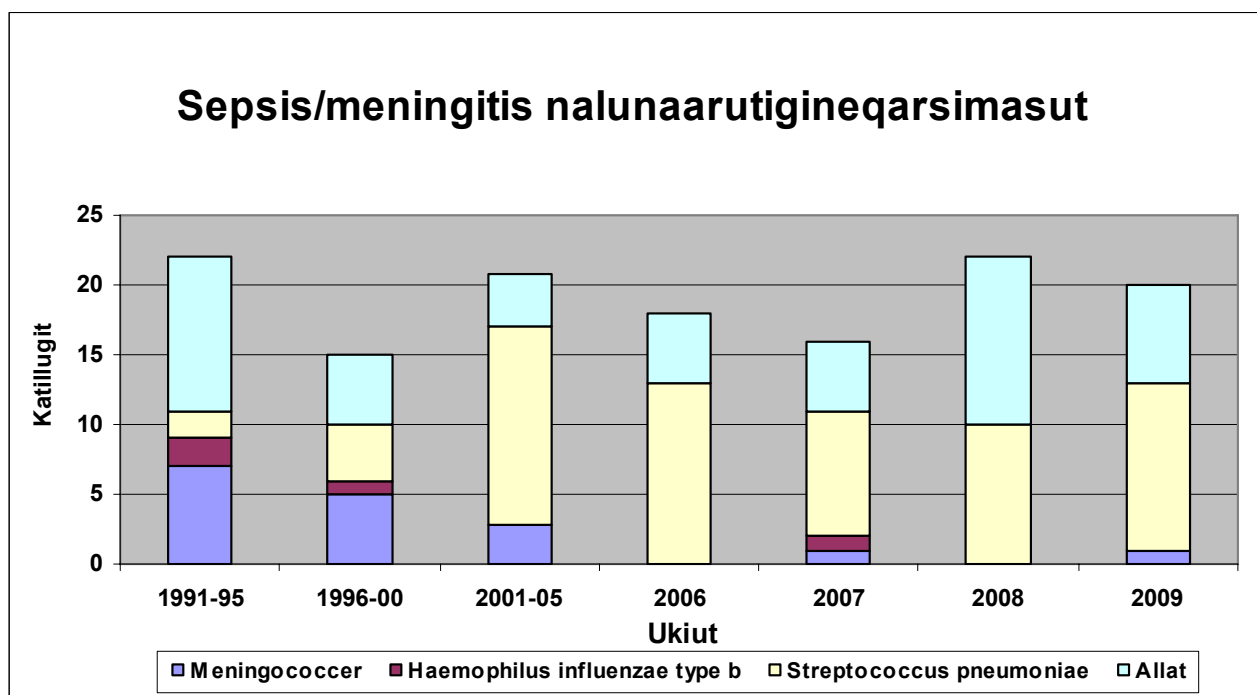
Ukiut tamaasa HIV-qalersartut nutaat paasineqartarput. Ukioq 2009 allanit allassuteqanngilaq, sisamammi nutaat nappaateqalersutut paasineqarsimammata. Nappaateqalersartut amerlanerit Nuummi Sisimiunilu najugaqarput, amerlanerillu utoqqasaajunerullutik. Suaiaassuteqatinilli atoqateqartartuni ukioqassutsip 30-t inortarpai. Kalaallit Nunaanni HIV-qalernerani ukiut ingerlaneranni nappaammik suussusersiilluni tunillanneqartartut ukioqassusiisa agguaqatigiissinneqarnerat amerliartorsimapput, 2006-imili 2008-milu ikileriartoqarsimanera paasineqarpoq. Nunanut tamalaanut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni ukioqassutsip agguaqatigiissinnera qaffasinneruvoq. HIV-p siaruaassimanera nunanut allanut amerlanernut assingusuunngilaq, tamatumani pingaartumik suaiaassutsinik tamanik atoqateqartartut pineqarnerummata.

Naak Kalaallit Nunaanni maannakkumut HIV peqqinnissaq eqqarsaatigalugu annertuumik ajornartorsiutaalersimannikkaluartoq, ajornartorsiutip pinartuunerata nalilerneqarnissaa tunngavissaqarluarpoq. Chlamydia gonorélu inuusuttuni atugaanerusarput, Kalaallit Nunaannilu naartuersittartut amerlasuujupput. Tamatuma paasinarsisippaa, inuusuttut akornanni isumannaatsumik atoqateqartoqartannginnera.

HIV atoqatigiinnikkut tunillaassuuttartut allat assigalugit, inuusuttuni siaruaakkiartornerani, inuppassuit tunillanneqariaannaapput. Tamanna nunani allani paasineqareerpoq, tamatumani atoqatigiinnikkut nappaatinik tunillaassuuttarneq siaruarsimaqimmat. Taamaattumik HIV-mik ajornartorsiuteqarnerup suli annertusiartornissaa ulorianaateqarpoq. Tamanna inuuniarnikkut inuiaqatigiinnullu tunngassuteqartunut sunniuteqarnerlulersinnaavoq, naak katsorsaanissamut periarfissat pitsaanerulersimagaluartut ukiullu ingerlaneranni HIV-qartut inuuniarnikkut atugarisaat pitsanngorsimagaluartut.

Taamaattumik atoqatigiinnikkut nappaatit siaruaakkiartortarnerisa pinaveersaartinniarnissaasa sulissutigineqarnissaaq tunngavissaqarluarpoq.

Takussutissiaq 15		2009-mi Kalaallit Nunaanni pneumococeqartutut nalunaarutigineqartut		
Suiaassuseq	Ukioqassuseq	Inuinnartut	Toqusut	Nappaammi akoqassutsit
♂	3	U		4 (aak)
♀	37	U		1 (aak)
♀	18	U		35F (aak)
♂	49	U		12F (Spinal)
♂	49	U		7F (aak)
♂	67	U		38 (aak)
♂	52	U		Antigen
♂	62		T	9N (aak)
♂	66	U		7F (aak)
♂	59	U		33F (aak)
♂	44	U		20 (aak)
♂	30	U		7F (aak)
10 ♂ / 2 ♀	Agguaqatigiissillugu 45-nik ukioqartut	11-t inuinnarput	Ataaseq toquvoq	11 peqarput/ ataaseq peqanngilaq

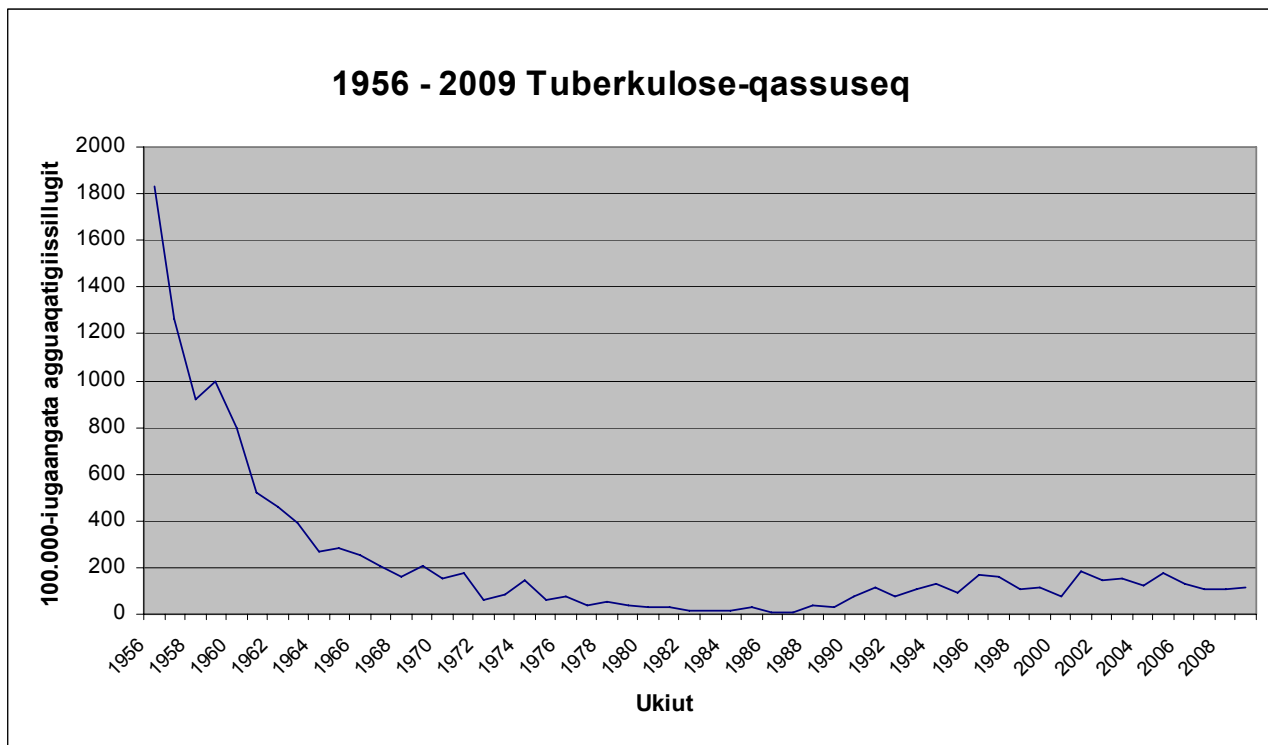

Titartagaq 16

Takussutissiaq 16	Kalaallit Nunaanni tuberkuloseqartutut nalunaarutigineqartut	
	Ukioq	Amerlassutsit
1961-65*	677	379
1966-70*	423	195
1971-75*	261	108
1976-80*	117	47
1981-85*	58	22
1986-90	93	34
1991-95	252	91
1996-00	347	124
2001-05	444	157
2006	73	128
2007	60	106
2008	62	110
2009	63	112

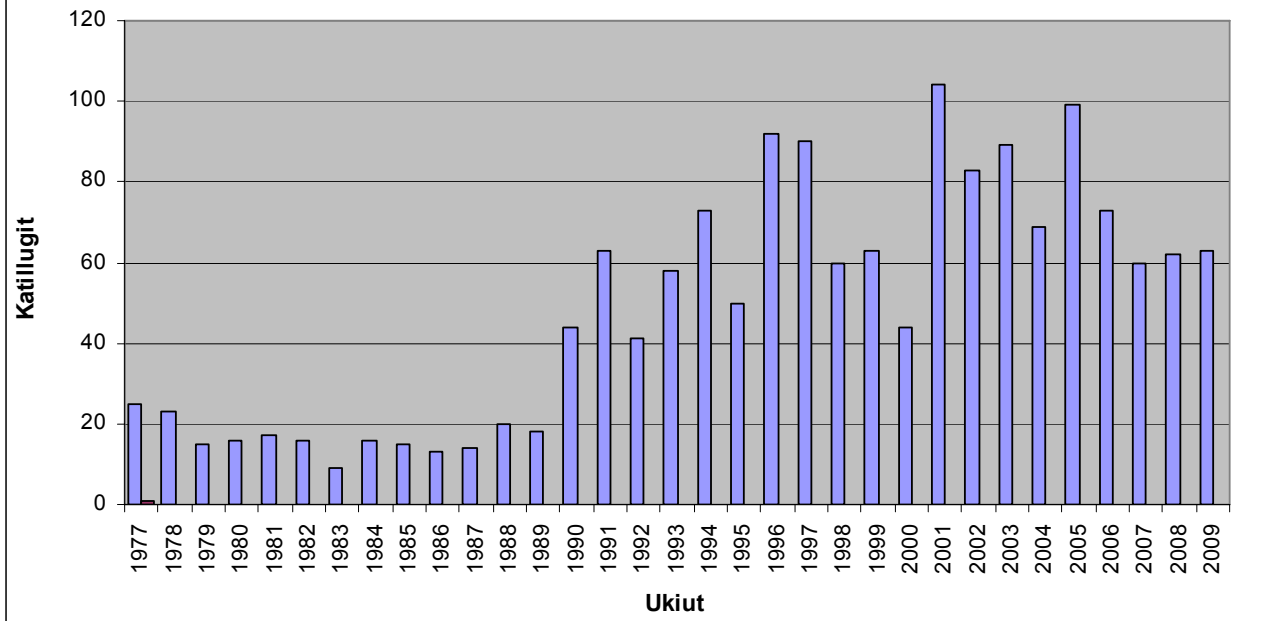
Najoqqutarineqartoq: Statens Institut for Folkesundhed aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik.

* Ukiunut 1960-imiit 1985-imut kisitsisit Kalaallit Nunaanni puakut tuberkuloseqartuneersutut kisitsisiligaapput.

Titartagaq 17

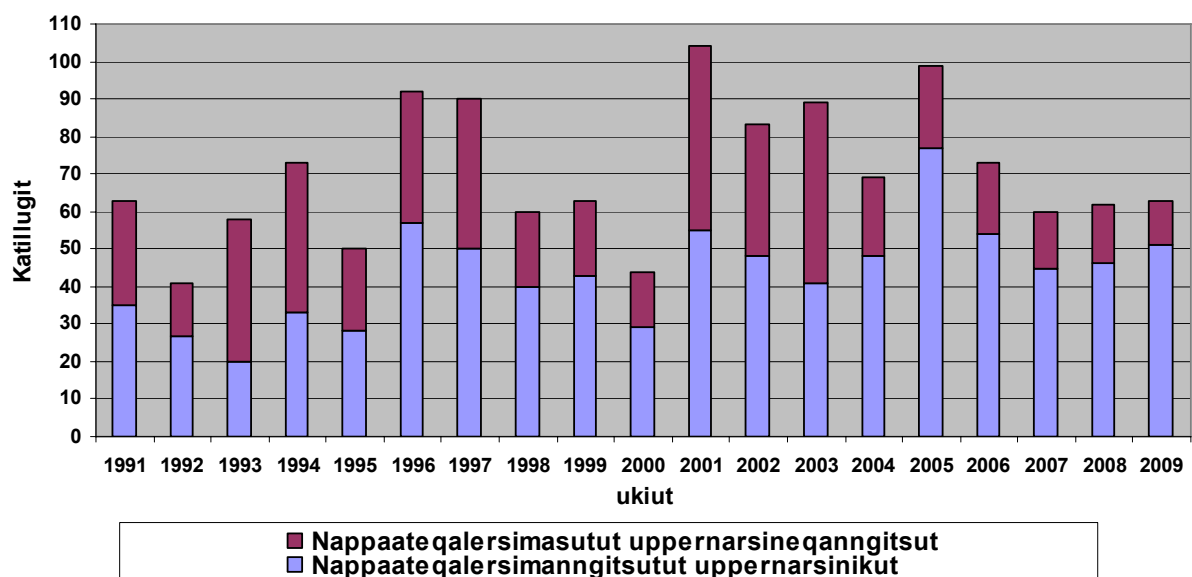
1976 - 2009 Kalaallit Nunnaanni Tuberkulose-rtut nalunaarutigineqarsimasut

Titartagaq 18

Takussutissiaq 17	2009-mi tuberkuloseqartut, nunap immikkoortuinut agguataarlugit		
Nunap immikkoortua	Nalunaarutigineqartut katillugit	Bakteeriaqarnerannik paasineqartut	Allisitsiuserluni paasineqartut
Nanortalik	5	3	1
Qaqortoq	6	4	2
Narsaq	12	10	5 (1*)
Paamiut	0	0	0
Nuuk	8	7	4
Maniitsoq	8	7	4
Sisimiut	4	3	1
Aasiaat	3	1	0
Qasigiannugit	0	0	0
Ilulissat	0	0	0
Qeqertarsuaq	0	0	0
Uummannaq	1	1	1
Upernavik	4	4	0
Qaanaaq	0	0	0
Tasiilaq	10	9	7
Ittoqqortoormiit	2	2	1
Katillugit	63	51	28

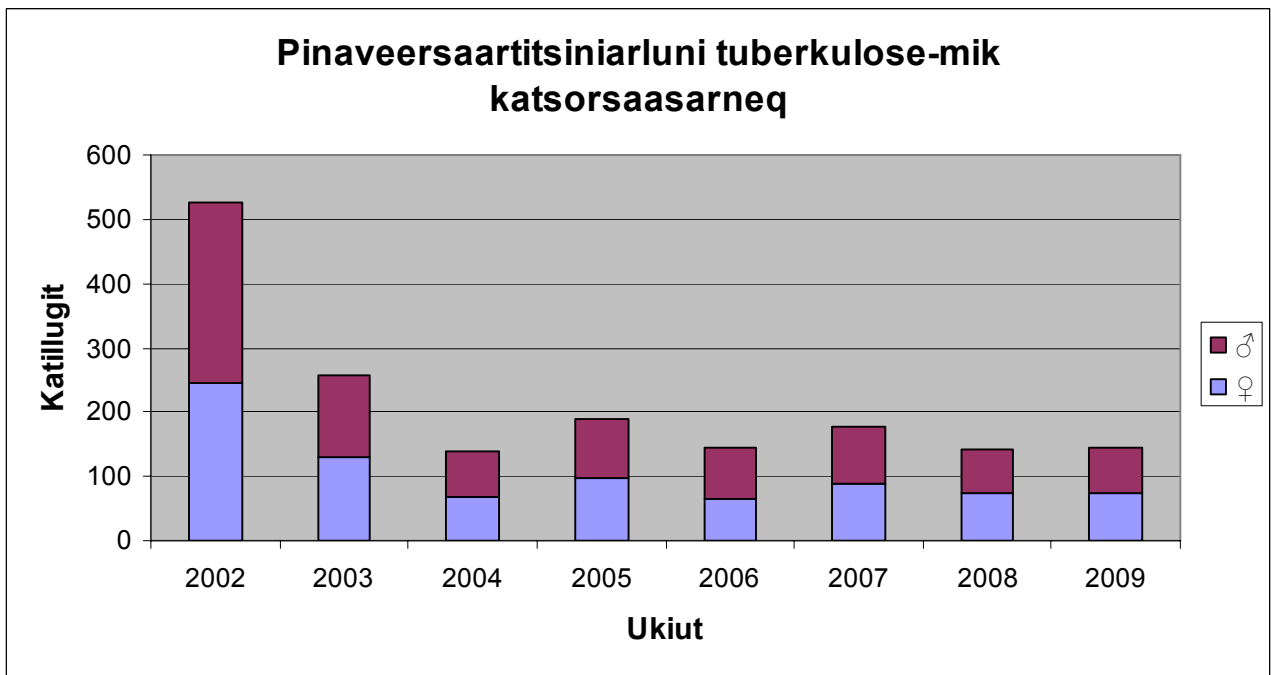
1991 - 2009 Tuberkulose-mik nappaateqalersimasut uppernarsineqarsimasut

Titartagaq 19

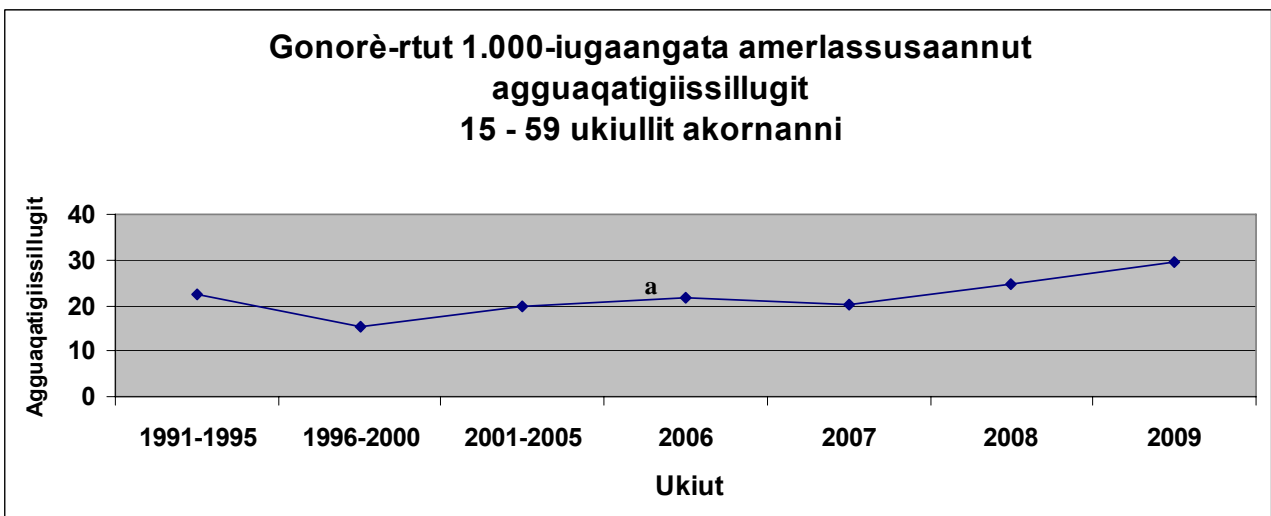
Takussutissiaq 18	Nunap immikkoortuinut ukiunullu agguataarlugit TB-mik pinaveersaartitsilluni katsorsaanerit								
	Ukioq/ Nunap immikkoortua	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Nanortalik		412	3	9	14	13	53	2*	8
Qaqortoq		30	19	4	18	7	31	-*	17
Narsaq		8	3	23	22	25	11	3*	10
Paamiut		1	0	3	0	1	0	3	1
Nuuk		4	2	6	11	19	37	24	9
Maniitsoq		0	3	63	61	3	12	3	25
Sisimiut		0	9	0	3	3	2	13	17
Aasiaat		9	15	9	11	4	0	2	14
Qasigiannugit		0	3	1	3	1	0	5	3
Ilulissat		4	4	5	1	0	1	0	14
Qeqertarsuaq		0	0	3	3	0	0	15	0
Uummannaq		19	8	2	8	49	16	36	5
Upernavik		8	12	0	1	6	7	30	18
Qaanaaq		0	0	0	0	0	0	0	0
Tasiilaq		24	176	12	30	12	7	0	0
Ittoqqortoormiit		6	1	0	3	3	0	7	5
Katillugit		525	258	140	189	146	177	143	146

*Nalunaarutit amigaatigineqarput

Titartagaq 20

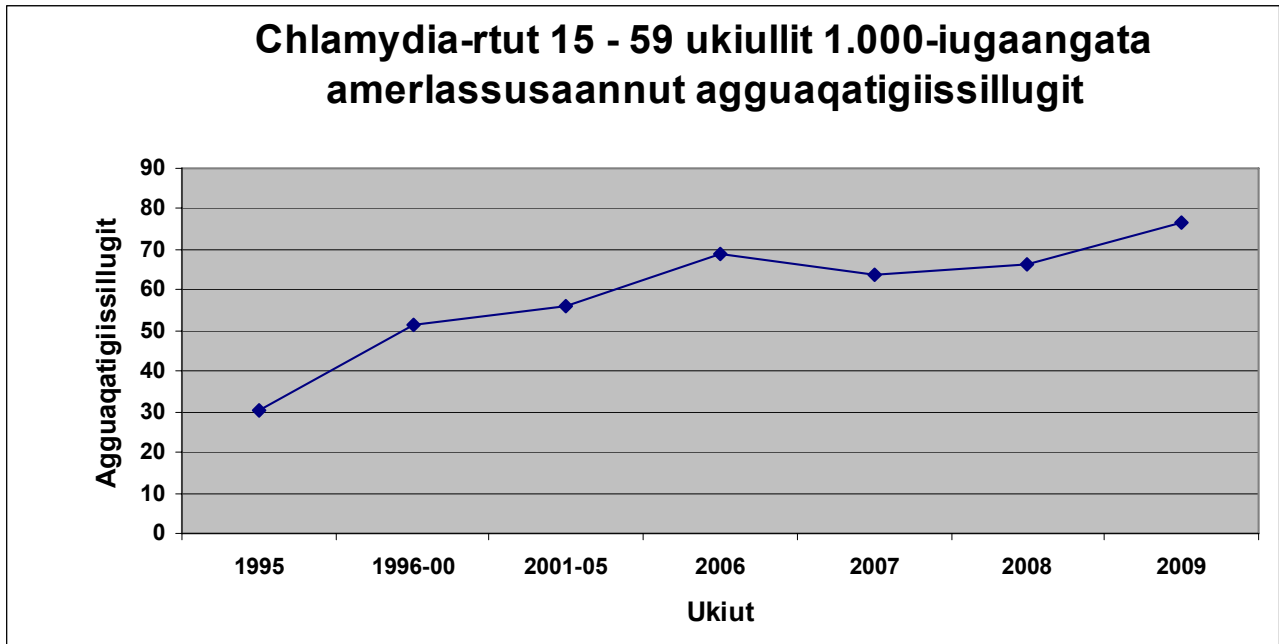
Takussutissiaq 19	2009-mi Kalaallit Nunaanni gonoréqartut suaassusiinut ukiuinullu agguataarlugit						Katillugit	
	Ukioqassuseq/ Suaassuseq	<1	1-14	15-19	20-24	25-29		>30
♂		0	2	136	177	75	109	499
♀		1	22	279	164	72	68	606

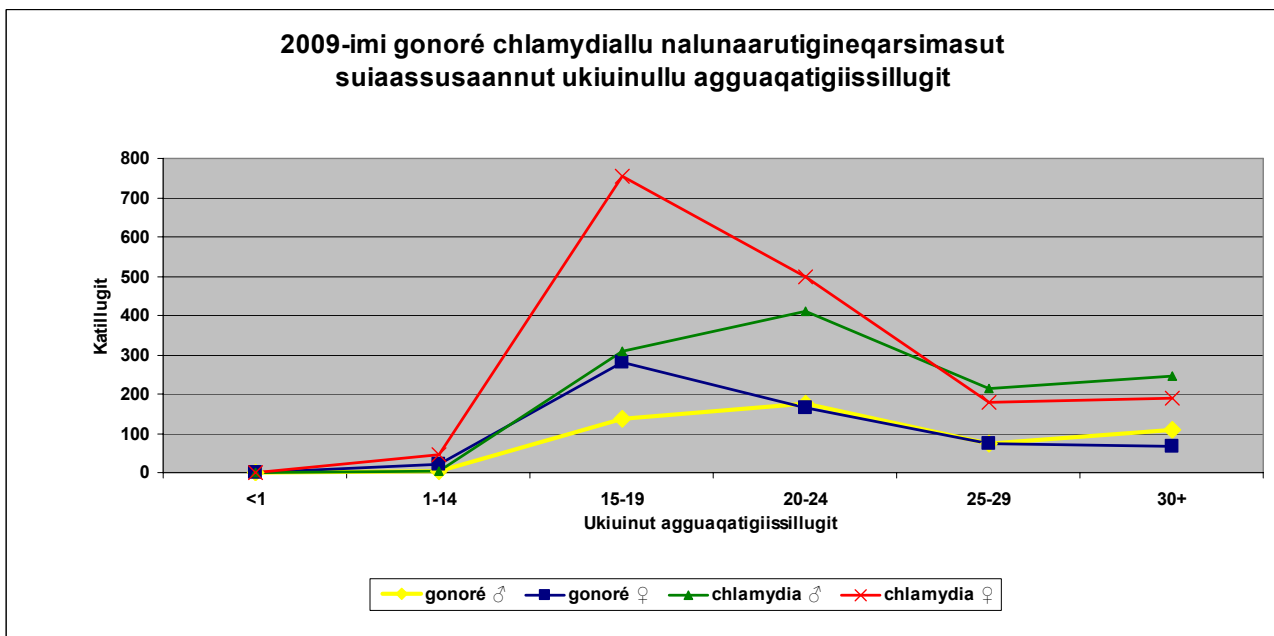
Titartagaq 21

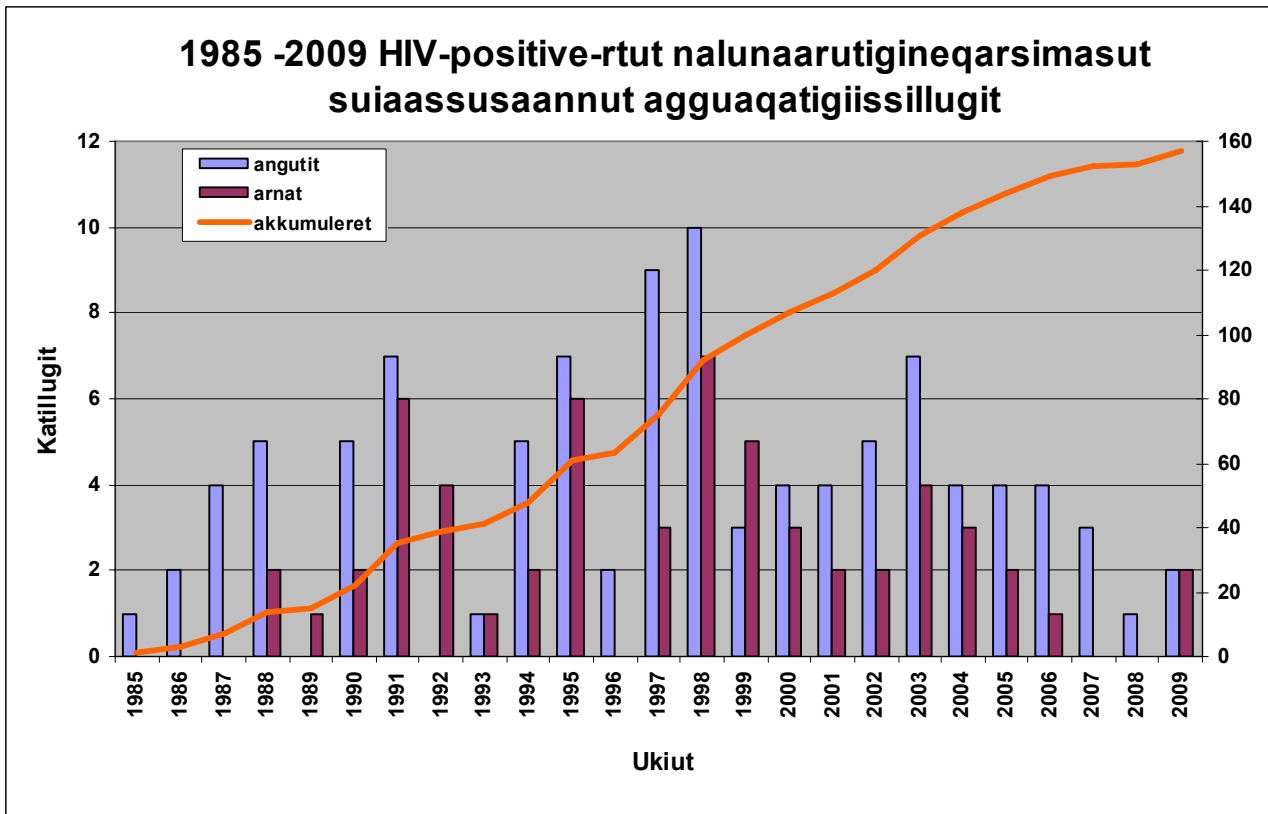
Takussutissiaq 20	2009-mi Kalaallit Nunaanni chlamydiaqartut suaassusiinut ukiuinullu agguataarlugit					
Ukioqassuseq/ Suaassuseq	<1-14	15-19	20-24	25-29	>30	Katillugit
♂	3	308	410	214	244	1179
♀	45	755	497	179	189	1665

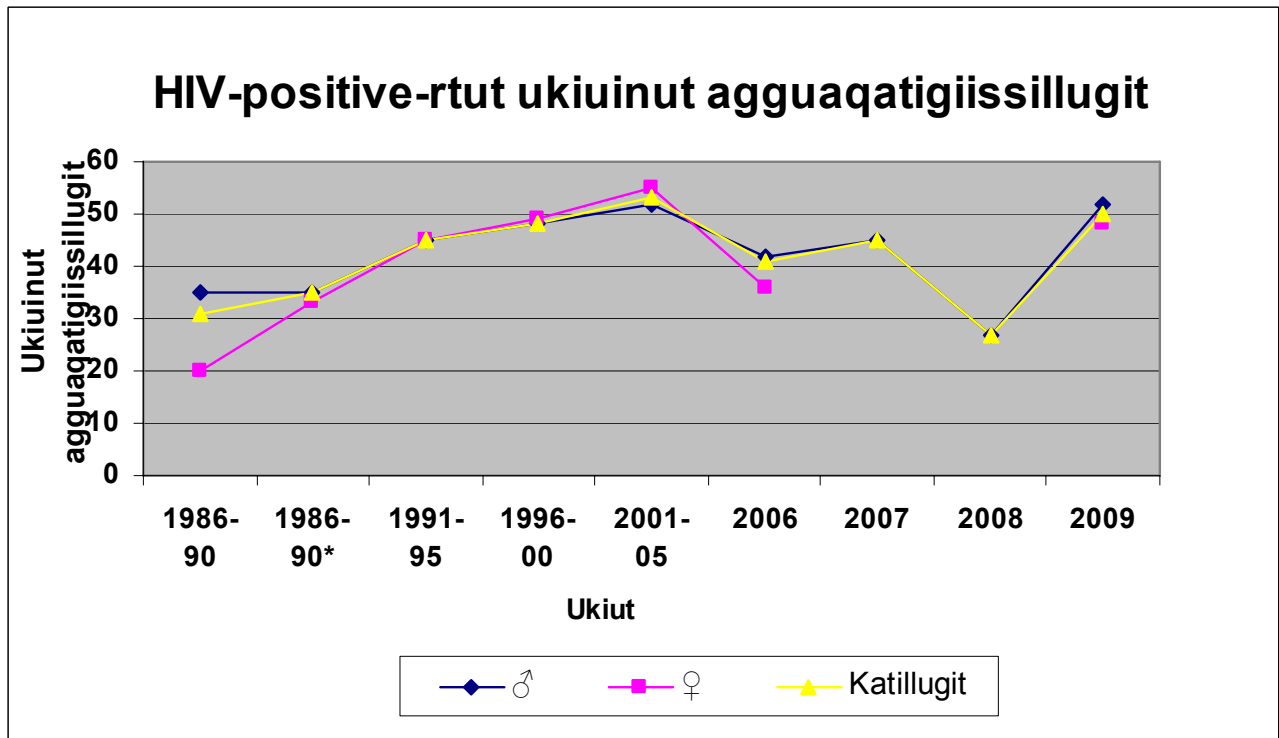
Titartagaq 22

Titartagaq 23

Titartagaq 24

Titartagaq 25

* Meeqqat marluk ataaseq inorlugu ukiullit ilanngunneqangillat.